

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMANESCU

INSTITUT FRANÇAIS

ROUMANIE

Această carte a beneficiat de susținerea
Programului de sprijin pentru publicare
al Institutului Francez

Lydie Salvayre

Să nu plângi

Traducere din franceză și note de
DORU MAREȘ

HUMANITAS
fiction

Lector: Gabriela Riegler
Redactor: Raluca Popescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Vilcu
DTP: Florina Vasiliu, Carmen Petrescu

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

LYDIE SALVAYRE

PAS PLEURER

© Editions du Seuil, 2014

All rights reserved.

© Le Castor Astral, 2008 pentru citatele din *Grands Cimetières sous la lune*
de Georges Bernanos reproduse în text.

© HUMANITAS FICTION, 2015, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SALVAYRE, LYDIE

Să nu plângi / Lydie Salvayre; trad.: Doru Mareș. –

București: Humanitas Fiction, 2015

ISBN 978-973-689-959-1

I. Mareș, Doru (trad.)

821.133.1-31=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

*¿De qué temes, cobarde criatura? ¿De
qué lloras, corazón de mantequillas?*¹

Cervantes (*Don Quijote*, II, 29)

1 „De ce ți-e frică, lașă creatură? De ce plângi, inimă de unt?“, *Don Quijote de la Mancha*, (traducere de Sorin Mărculescu, Editura Paralela 45, Pitești, 2004).

În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, monseniorul arhiepiscop de Palma le arată oamenilor legii, cu mâna venerabilă pe care sclipește inelul pastoral, pieptul săracilor celor păcătoși. O spune Georges Bernanos. O spune un catolic înfocat.

Suntem în Spania, în anul 1936. Războiul Civil stă să izbucnească, iar mama e o săracă păcătoasă. O săracă păcătoasă e o săracă din cele care fac gât. Pe 18 iulie 1936, mama protestează pentru prima dată în viața ei. Are cincisprezece ani. Locuiește într-un sat pierdut din nordul Cataloniei, unde, de secole, marii proprietari de pământ țin familiile precum a mamei în cea mai neagră sărăcie.

În aceeași vreme, fiul lui Georges Bernanos se pregătește de bătălie în tranșeele din Madrid, în uniforma albastră a Falangei Spaniole. De-a lungul a câteva săptămâni, Bernanos crede că angajamentul fiului său de partea naționaliștilor este fondat și legitim. Se cunosc ideile sale în acest sens. A militat pentru Acțiunea Franceză. Îl admiră pe Drumont¹. Se

1 Édouard Drumont (1844-1917) – jurnalist, scriitor și om politic francez, naționalist și antisemit.

declară monarhist, catolic, moștenitor al vechilor tradiții franceze, mai apropiat în spirit de aristocrația muncitorească decât de burghezia cu bani, de care are oroare. Prezent în Spania în momentul în care generalii s-au ridicat împotriva Republicii, nu-și dă ușor seama de amploarea dezastrului. Foarte repede însă, nu mai poate întoarce spatele evidenței. Îi vede pe naționaliști dedându-se unei epurări sistematice a suspectilor, în timp ce, între două omoruri, înalții prelați catolici le dau iertarea în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh. Biserica Spaniolă a devenit Târfa soldaților epuratori.

Scârbit, Bernanos asistă neputincios la această complicitate infamă. Apoi, într-un efort care îi pune la încercare luciditatea și care îl obligă s-o rupă cu vechile simpatii, se hotărăște să scrie despre lucrurile cărora le este martor sfâșiat.

Este unul dintre puținii din tabăra lui care au curajul s-o facă.

A mis soledades voy
De mis soledades vengo.¹

Pe 18 iulie 1936, mama, însoțită de bunica mea, se prezintă în fața los señores Burgos, care caută să angajeze o nouă servitoare, cea dinainte fiind dată afară fiindcă mirosea a ceapă. În momentul verdictului, don Jaime Burgos Obregón a întors către nevastă

¹ Vin din singurătatea mea / Și mă îndrept către singurătate.

o față satisfăcută și, după ce o măsurase pe mama din cap până-n picioare, a declarat pe un ton ce suna a promisiune fermă, pe care mama nu l-a uitat: Pare foarte modestă. Bunica i-a mulțumit, ca și cum acesta ar fi felicitat-o, dar pe mine, mi-a zis mama, m-au apucat furiile, am interpretat-o ca pe jignire, ca una patada al culo¹, draga mea, una patada al culo care m-a făcut să fac un salto de zece metri în mine însămi, care mi-a trezit creierul dormitând de mai bine de cincisprezece ani și mi-a dat posibilitatea să înțeleg sensul palabres² pe care fratele meu, José, le aducea de la Lerima. Ajunsă din nou în stradă, am început să grit (eu: să strig), să strig Pare foarte modestă, înțelegi ce vrea să spună asta? Mai încet, pentru numele lui Dumnezeu, mă imploră mama, care este o femeie care nu vrea să iasă cu nimic în evidență. Asta înseamnă, fierbeam, scumpa mea, fierbeam, asta înseamnă că aveam să fiu o servitoare de-a dreptul proastă și foarte ascultătoare! Asta înseamnă că mă voi supune tuturor ordinelor venite de la doña Sol fără să protestez și că-i voi șterge căcatul fără să crâcnesc! Asta înseamnă că voi oferi garanții complete că voi fi o idioată perfectă, că nu voi crâcni niciodată împotriva a nimic, că nu voi cauza nici o moleste³ de nici un fel! Asta înseamnă că don Jaime mă va plăti în, cum le spui tu?, chiștoace, și că, în plus, va mai

1 Sut în cur.

2 Cuvintelor.

3 Neplăcere.

trebui să-i și spun muchísimas gracias¹ cu acel aer de modestie care îmi vine atât de bine. Doamne Isuse, murmură mama cu mirade² alarmată, vorbește mai încet, o să te-audă. Eu grit încă și mai tare: nu-mi pasă c-o să m-audă, nu vreau să fiu o pârlită de servitoare la Burgoși, mai degrabă mă fac curvă la oraș! Pentru Dumnezeu, mă imploră mama, nu mai spune asemenea prostii. Nici măcar nu ne-au invitat să stăm jos, îi spun revoltată, nici măcar nu ne-au strâns mâna, îmi raccorde (eu: îmi amintesc), brusc îmi aduc aminte că sufăr de un panadis la degetul mare și că e bandajat, panarițiu dacă vrei, dar dacă stau să mă corectez la fiecare cuvânt nu mai termin niciodată. Atunci mama, ca să mă mai liniștească, îmi aduce aminte, cu voce șoptindă, de beneficiile considerabile care mă așteaptă dacă sunt angajată: voi fi cazată, hrănită, curată, voi avea liber în fiecare duminică ca să merg să dansez sardana³ în Piața Bisericii, voi încasa un mic salariu și o mică primă anuală cu ajutorul căroră îmi voi putea face un mic trusou și chiar pune ceva deoparte. La care cuvinte, strig în gura mare: Mai bine mori! Dios mío, suspină mama, aruncând mirades înspăimântate spre cele două prostituate care așteptau într-o margine a uliței. Iar eu o rup la fugă cât mă țin picioarele spre hambarul nostru. Din fericire, chiar de-a doua zi

1 Mii de mulțumiri.

2 Privirea.

3 Dans popular catalan.

izbucnește războiul, ceea ce face să nu mai fie nevoie niciodată să merg să fac pe servitoarea nici la Burgoși, nici în altă parte. Războiul, scumpa mea, a picat la țanc.

În această seară, mama se uită la televizor unde imaginea întâmplătoare a unui bărbat interpelându-l pe președintele Republicii îi amintește dintr-odată de entuziasmul fratelui ei, José, întors de la Lerima, tinerețea-i nerăbdătoare și fervoarea care îl făceau să fie atât de frumos. Brusc, gândul o poartă înapoi în timp, la cele câteva cuvinte ale lui don Jaime Burgos Obregón, la entuziasmul din iulie '36, la descoperirea euforică a orașului și la chipul celui pe care l-a iubit la nebunie și pe care sora mea și cu mine îl numim încă din copilărie André Malraux.

Pe mama o cheamă Montserrat Monclus Arjona, un nume pe care sunt bucuroasă să-l fac să trăiască, schimbându-i pentru o vreme traiectoria dinspre neantul căruia îi era destinat. În lucrarea de față nu vreau să introduc deocamdată nici un personaj inventat. Mama mea este mama mea, Bernanos, scriitorul admirat al *Marilor cimitire sub lună* și Biserica Catolică, infama instituție care a fost în '36.

FUENTE ES MI VIDA
EN QUE MIS OBRAS BEBEN¹

¹ Viața-mi e izvorul din care scrisul mi se-adapă.

Mama s-a născut pe 14 martie 1921. Apropiatii îi spun Montse sau Montsita. Are nouăzeci de ani în momentul în care îmi povestește tinerețea ei catalană în această limbă amestecată și trans-pirineeană care a devenit a ei de când întâmplarea a aruncat-o, acum mai bine de șaptezeci de ani, într-un sat din sud-vestul Franței.

Mama a fost o femeie frumoasă. Mi s-a spus că avea cândva prestața specială pe care le-o conferea femeilor spaniole purtarea aceluia cantaro¹ pe cap și pe care nu o mai găsim astăzi decât la balerine. Mi s-a povestit că înaintea ca o navă, extrem de dreaptă și de suplă, ca o pânză de corabie. Mi s-a mai spus că avea un corp de star de cinema și că *purta în ochi bunătatea sufletului său*.

Astăzi este bătrână, ridată și neputincioasă, cu umblet rătăcit, nesigur, dar cu o tinerețe în privire pe care evocarea Spaniei lui '36 o umple de o lumină pe care nu i-am mai văzut-o vreodată. E senilă și a uitat pentru totdeauna toate evenimentele pe care le-a trăit, din timpul războiului și până astăzi. Însă își amintește perfect momentele acelei veri din 1936 în care s-a produs inimaginabilul, acea vară a lui 1936 în timpul căreia, spune ea, a descoperit ce înseamnă viața și care a fost, fără îndoială, singura aventură a existenței sale. Se poate spune oare că ceea ce mama a considerat a fi realitatea, de-a lungul celor șaptezeci

1 Ulcior.

și cinci de ani care au urmat, nu a însemnat pentru ea o existență reală? Așa îmi vine să cred.

În seara asta o ascult răscolind prin cenușa tineretii pierdute și îi văd chipul însuflețindu-se, ca și cum întreaga-i bucurie de a trăi s-a concentrat în acele câteva zile ale verii lui '36, din marele oraș spaniol, ca și cum, pentru ea, scurgerea timpului pare să se fi oprit în calle¹ San Martín, pe 13 august 1936, la ora opt dimineața. O ascult povestindu-mi acele amintiri pe care lectura paralelă pe care o fac din *Marile cimitire sub lună* a lui Bernanos le umbrește, dar le și completează. Încerc să descifrez motivele tulburării pe care aceste două povești le nasc în mine, tulburare care mă tem să nu mă poarte unde nu-mi doresc să mă aventurez. Ca să fiu mai exactă, aflându-le, simt cum se strecoară în mine, prin niște ecluze neluate în seamă, sentimente contradictorii și, ca să spun drept, destul de confuze. În timp ce istorisirile mamei despre experiența anarhistă a lui 1936 îmi produc în suflet un soi de adâncă uimire, un fel de bucurie copilăroasă, poveștile atrocităților descrise de Bernanos, dând piept cu tenebrele oamenilor, cu urile și turbările acestora, mă fac să simt o teamă nedeslușită când știu câțiva ticăloși, în ziua de azi, care reînnoadă legăturile cu acele idei infecte, pe care le credeam de mult adormite. În momentul

1 Strada.